IJTIMOIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYAVIY TA'MINLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH

Omonturdiyeva Muxayyo Kayumovna
O'zbekiston Respublikasi Ijtimoiy himoya milliy agentligi ijtimoiy xodimi
E-mail: muhayyo19992280@gmail.com
orcid: 0009-0009-5683-9394
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23199163

Annotatsiya. Mazkur tezisda ijtimoiy himoya tizimini moliyaviy ta'minlashning zamonaviy mexanizmlari, uning asosiy moliyalashtirish manbalari va mavjud moliyaviy resurslardan samarali foydalanish masalalari tadqiq etilgan. Ijtimoiy himoya tizimining barqaror faoliyat yuritishi davlatning moliyaviy imkoniyatlari, ijtimoiy xarajatlarni oqilona rejalashtirish, moliyaviy resurslarni manzilli taqsimlash hamda ijtimoiy xizmatlar samaradorligini ta'minlash bilan chambarchas bog'liqligi asoslangan. Tadqiqotda davlat byudjeti, ijtimoiy sug'urta, davlat maqsadli jamg'armalari, xalqaro moliyaviy resurslar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining ijtimoiy himoyani moliyaviy ta'minlashdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, ijtimoiy himoyani raqamlashtirish, yagona ma'lumotlar bazasidan foydalanish, manzilli moliyalashtirish, natijadorlikka asoslangan byudjetlashtirish va moliyaviy nazoratni takomillashtirishning ahamiyati tahlil qilingan. O'zbekiston sharoitida ijtimoiy himoya tizimining moliyaviy barqarorligini oshirish, mablag'lardan foydalanish samaradorligini kuchaytirish va aholining ehtiyojmand qatlamlariga ko'rsatiladigan yordamning manzilliligini ta'minlash bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy himoya, moliyaviy ta'minot, ijtimoiy siyosat, ijtimoiy xarajatlar, davlat byudjeti, ijtimoiy sug'urta, moliyaviy resurslar, manzilli moliyalashtirish, raqamlashtirish, ijtimoiy xizmatlar, moliyaviy barqarorlik, davlat-xususiy sheriklik.

KIRISH

Bugungi kunda aholining ijtimoiy farovonligini ta'minlash, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va turli ijtimoiy xavflarning salbiy oqibatlarini yumshatish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida aholining barcha qatlamlari bir xil darajada iqtisodiy imkoniyatlarga ega bo'lmasligi sababli davlat tomonidan ijtimoiy himoya mexanizmlarini shakllantirish va ularni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash zarurati yuzaga keladi. Ayniqsa, kam ta'minlangan oilalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, keksalar, ishsizlar, boquvchisini yo'qotgan fuqarolar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarni qo'llab-quvvatlash davlatning muhim vazifalaridan biridir.

Ijtimoiy himoya tizimining samaradorligi, eng avvalo, uning yetarli va barqaror moliyaviy resurslar bilan ta'minlanganligiga bog'liq. Chunki ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish, nafaqalar va moddiy yordamlar tayinlash, ijtimoiy reabilitatsiya tadbirlarini amalga oshirish, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun zarur sharoitlar yaratish hamda aholining boshqa ehtiyojmand qatlamlarini qo'llab-quvvatlash muayyan moliyaviy xarajatlarni talab etadi. Shu sababli ijtimoiy himoyaning tashkiliy va institutsional mexanizmlari bilan bir qatorda, uning moliyaviy ta'minot mexanizmlarini takomillashtirish ham dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy himoyani moliyalashtirishning yagona universal modeli mavjud emas. Mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanish darajasi, demografik tarkibi, mehnat bozori, davlat moliyasi va ijtimoiy siyosatining xususiyatlariga qarab moliyalashtirish mexanizmlari bir-biridan farq qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy tizimlarning umumiy jihati ijtimoiy himoyani barqaror, adolatli, manzilli va samarali moliyalashtirishga intilishdan iboratdir. Xalqaro mehnat tashkiloti ijtimoiy himoyani moliyalashtirishda ichki moliyaviy resurslarni safarbar qilish, fiskal imkoniyatlarni kengaytirish va ijtimoiy sug‘urta mexanizmlarini rivojlantirish muhimligini ta’kidlaydi [1].

O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda ijtimoiy himoya tizimini tubdan takomillashtirishga qaratilgan institutsional islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligining tashkil etilishi aholiga ijtimoiy xizmatlar va yordamlarni yagona yondashuv asosida ko‘rsatish uchun muhim institutsional asos yaratdi [2]. Mazkur islohotlarning muhim jihatlaridan biri ijtimoiy himoya sohasida mavjud vakolatlarni muvofiqlashtirish, xizmatlarni aholiga yaqinlashtirish va yordam ko‘rsatish jarayonlarini raqamlashtirishdan iborat.

Ijtimoiy himoya tizimining institutsional jihatdan yangilanishi, tabiiy ravishda, uni moliyaviy ta’minlash mexanizmlarini ham qayta ko‘rib chiqishni talab etadi. Chunki yangi turdagi ijtimoiy xizmatlarning joriy etilishi, xizmatlar qamrovining kengayishi va ehtiyojmand aholiga individual yondashuvning kuchayishi qo‘shimcha moliyaviy resurslarga bo‘lgan talabni yuzaga keltiradi. Shu nuqtayi nazardan, moliyaviy resurslarni shakllantirish va taqsimlashning mavjud mexanizmlarini zamonaviy talablarga moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

2025-yilda qabul qilingan ijtimoiy himoya tizimini moliyalashtirishga oid yangi tartiblar mazkur yo‘nalishdagi islohotlarning davomiyligini ko‘rsatadi [3]. Ushbu jarayon ijtimoiy yordamlarni moliyalashtirishning yanada aniq, manzilli va ehtiyojga asoslangan mexanizmlarini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Shundan kelib chiqib, mazkur tezisning asosiy maqsadi ijtimoiy himoya tizimini moliyaviy ta’minlashning zamonaviy mexanizmlarini nazariy va amaliy jihatdan o‘rganish, mavjud moliyalashtirish manbalarining o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash hamda ularni takomillashtirishning ustuvor yo‘nalishlarini asoslashdan iborat.

ASOSIY QISM

Ijtimoiy himoya tizimini moliyaviy ta’minlash tushunchasi keng iqtisodiy mazmunga ega bo‘lib, u aholining ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishga yo‘naltiriladigan moliyaviy resurslarni shakllantirish, taqsimlash, qayta taqsimlash va ulardan foydalanish jarayonlarini qamrab oladi. Bunda moliyaviy resurslar davlat byudjeti, ijtimoiy sug‘urta tizimi, maqsadli jamg‘armalar va boshqa manbalar hisobidan shakllantirilishi mumkin.

Ijtimoiy himoyani moliyaviy ta’minlashning asosiy xususiyati shundan iboratki, ushbu sohada moliyalashtirishdan ko‘zlangan maqsad faqat iqtisodiy manfaat olish emas, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash va aholining muayyan guruhlarini ijtimoiy xavflardan himoya qilishdir. Shu sababli ijtimoiy xarajatlarning samaradorligini baholashda oddiy iqtisodiy rentabellik mezonlaridan foydalanish yetarli emas. Bunda ijtimoiy natija, aholining farovonligidagi o‘zgarish, xizmatlardan foydalanish imkoniyati va ijtimoiy tenglik kabi ko‘rsatkichlar ham hisobga olinishi kerak.

Zamonaviy sharoitda ijtimoiy himoyani moliyalashtirishda davlat byudjeti yetakchi manba bo‘lib qolmoqda. Davlat byudjeti hisobidan turli nafaqalar, moddiy yordamlar, ijtimoiy xizmatlar, ijtimoiy infratuzilma va boshqa dasturlar moliyalashtiriladi. Davlatning ushbu yo‘nalishdagi ishtiroki ijtimoiy himoyaning umumiy kafolatlarini ta’minlash uchun zarur.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Biroq davlat byudjeti resurslarining cheklanganligi ijtimoiy xarajatlarni rejalashtirishda samaradorlik masalasini birinchi o‘ringa chiqaradi. Ijtimoiy ehtiyojlar doimiy ravishda ortib borayotgan bir sharoitda moliyalashtirish hajmini cheksiz ravishda oshirib borish imkoniyati mavjud emas. Shuning uchun asosiy e'tibor mavjud resurslarni qanday qilib samaraliroq taqsimlash va ularni haqiqiy ehtiyojmand aholiga yo‘naltirish masalasiga qaratilishi lozim.

Mazkur vaziyatda **natijaga asoslangan moliyalashtirish** mexanizmi muhim ahamiyat kasb etadi. An'anaviy yondashuvda byudjet mablag‘larining o‘zlashtirilishi va xarajatlar smetasining bajarilishi asosiy mezon sifatida qaraladi. Zamonaviy yondashuvda esa ajratilgan mablag‘lar hisobidan qanday ijtimoiy natijaga erishilgani asosiy baholash mezoniga aylanishi kerak.

Masalan, ma'lum miqdorda oilaga ijtimoiy yordam ajratilishi o‘z-o‘zidan yuqori samaradorlikni anglatmaydi. Agar mazkur yordam oilaning ijtimoiy-iqtisodiy holatini yaxshilashga, uning daromadini oshirishga, bandligini ta'minlashga yoki kambag‘allikdan chiqishiga yordam bergan bo‘lsa, moliyalashtirishning ijtimoiy samaradorligi yuqori deb baholanishi mumkin. Shu sababli ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirishda "mablag‘–xizmat–natija" zanjirini shakllantirish maqsadga muvofiq.

Ijtimoiy himoya tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish ham muhim yo‘nalish hisoblanadi. Jahon amaliyotida ijtimoiy himoya xarajatlarini moliyalashtirish uchun umumiy soliq tushumlari, maqsadli soliqlar, ijtimoiy sug‘urta badallari va boshqa fiskal manbalardan foydalaniladi. OECD mamlakatlari tajribasida ijtimoiy himoyani moliyalashtirish manbalarini shakllantirishda fiskal barqarorlik va daromadlarni qayta taqsimlash o‘rtasidagi muvozanat muhimligi qayd etiladi [4].

Ijtimoiy himoyani moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilishning yana bir muhim jihati davlat byudjetiga tushadigan yuklamani muvozanatlashtirish imkonini berishidir. Biroq bu jarayonda davlatning ijtimoiy kafolatlari qisqarib ketmasligi kerak. Xususiy yoki nodavlat manbalarning jalb qilinishi davlatning ijtimoiy majburiyatlarini boshqa subyektlarga to‘liq yuklash emas, balki moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish vositasi sifatida qaralishi kerak.

Ijtimoiy sug‘urta mexanizmlarini rivojlantirish mazkur yo‘nalishdagi eng muhim vositalardan biridir. Ijtimoiy sug‘urta fuqarolarning mehnat faoliyati davomida duch kelishi mumkin bo‘lgan kasallik, mehnatga layoqatsizlik, keksalik, ishsizlik va boshqa ijtimoiy xavflardan moliyaviy himoyalanishini ta'minlaydi. Ushbu mexanizmning asosiy afzalligi shundaki, ijtimoiy xavf yuzaga kelgan paytda fuqaroning daromadini ma'lum darajada qoplash imkonini beradi.

Xalqaro mehnat tashkilotining yangi tadqiqotlarida ijtimoiy himoyani moliyalashtirish uchun ichki resurslarni safarbar qilish, soliq bazasini mustahkamlash va ijtimoiy sug‘urta tizimlarini kengaytirish muhimligi qayd etilgan [5]. Bu yondashuv O‘zbekiston uchun ham muhim bo‘lib, ijtimoiy sug‘urta mexanizmlarining rivojlanishi davlatning uzoq muddatli ijtimoiy majburiyatlarini moliyaviy jihatdan rejalashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ijtimoiy sug‘urta tizimining samaradorligi, avvalo, uning qamrovi va moliyaviy barqarorligiga bog‘liq. Rasmiy bandlik darajasining oshishi, ish beruvchilar va xodimlarning tizimdagi ishtirokining kuchayishi hamda sug‘urta badallarini yig‘ish mexanizmlarining takomillashuvi ijtimoiy sug‘urtaning moliyaviy bazasini mustahkamlashi mumkin.

Bundan tashqari, ijtimoiy himoya tizimida **manzilli moliyalashtirish** mexanizmining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Moliyaviy resurslar cheklangan sharoitda barcha fuqarolarga bir xil miqdorda yordam berish o‘rniga, yordamga bo‘lgan real ehtiyoj darajasini aniqlash va shunga mos ravishda resurslarni taqsimlash samaraliroq hisoblanadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Manzilli moliyalashtirishni takomillashtirish uchun oilaning nafaqat rasmiy daromadi, balki uning tarkibi, bandlik holati, mulkiy sharoiti, mehnatga layoqatlilik darajasi, boqimandalik yuklamasi va boshqa omillarni hisobga olish lozim. Bunday kompleks baholash ijtimoiy yordamning haqiqiy ehtiyojmand qatlamlarga yetib borishini ta'minlaydi.

O'zbekistonda ijtimoiy himoya sohasida yagona reyestr va raqamli ma'lumotlar tizimlarining rivojlanishi ushbu mexanizmni takomillashtirish uchun muhim imkoniyat yaratmoqda [3]. Raqamli ma'lumotlardan foydalanish orqali fuqaroning ijtimoiy holatini qayta-qayta hujjatlar asosida tekshirish zarurati kamayadi, yordam tayinlash jarayoni tezlashadi va moliyaviy resurslardan foydalanish ustidan nazorat kuchayadi.

Raqamlashtirish ijtimoiy himoyani moliyaviy ta'minlashning zamonaviy mexanizmlaridan biri sifatida alohida ahamiyatga ega. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar nafaqat to'lovlarni elektron shaklda amalga oshirish, balki ehtiyojmand aholining ijtimoiy holatini aniqlash, risklarni baholash, yordam turini belgilash va moliyaviy natijalarni monitoring qilish imkonini bermoqda.

Jahon bankining ijtimoiy himoyani raqamlashtirish bo'yicha yangi materiallarida raqamli identifikatsiya, ijtimoiy reyestrlar va elektron to'lovlar ijtimoiy dasturlarni tezkor va samarali boshqarish imkoniyatlarini kengaytirishi ta'kidlangan [6]. Shu sababli O'zbekistonda ham ijtimoiy himoya tizimining turli bo'g'inlarini yagona raqamli muhitga birlashtirish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

Raqamlashtirishning muhim natijalaridan biri moliyaviy resurslarning harakatini kuzatish imkoniyatining oshishidir. Masalan, ijtimoiy yordam tayinlanganidan boshlab uning oluvchiga yetib borishigacha bo'lgan barcha jarayonlarni elektron tarzda qayd etish mumkin. Bu esa mablag'larning kechikishi, takroriy to'lovlar yoki noto'g'ri tayinlash holatlarini aniqlash imkoniyatini oshiradi.

Bundan tashqari, raqamli tizimlar asosida ijtimoiy yordamni **proaktiv shaklda** ko'rsatish imkoniyati ham mavjud. Ya'ni fuqaro alohida ariza bermasdan, davlat ma'lumotlar bazalaridagi mavjud ma'lumotlar asosida uning ehtiyojmandligi aniqlanib, tegishli ijtimoiy xizmat yoki yordam taklif qilinishi mumkin. Bu yondashuv aholining ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatini kengaytiradi.

Ijtimoiy himoya tizimini moliyaviy ta'minlashda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy xizmatlarning ayrim turlarini nodavlat tashkilotlar va xususiy sektor ishtirokida ko'rsatish xizmatlar sifatini oshirish va moliyaviy resurslardan samaraliroq foydalanish imkonini berishi mumkin.

Bunda davlatning asosiy vazifasi ijtimoiy xizmatlarning minimal standartlarini, moliyaviy kafolatlarini va sifat talablarini belgilashdan iborat bo'lishi mumkin. Xususiy va nodavlat tashkilotlar esa xizmatlarni ko'rsatish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va aholining muayyan guruhlariga individual xizmatlar taqdim etishda ishtirok etadi.

Bunday mexanizm raqobat muhitini shakllantirishi va ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirishi mumkin. Shu bilan birga, davlat-xususiy sheriklikning ijtimoiy sohadagi qo'llanilishi qat'iy monitoring va sifat nazoratini talab qiladi. Chunki ijtimoiy xizmatlarning asosiy maqsadi tijorat foydasini olish emas, balki aholining ijtimoiy ehtiyojlarini qondirishdan iborat.

Ijtimoiy himoya tizimini moliyaviy ta'minlashda moliyaviy nazorat va shaffoflik masalalari ham alohida o'rin tutadi. Moliyaviy resurslar qancha ko'p bo'lsa, ularning maqsadli va samarali ishlatilishini ta'minlashga bo'lgan talab ham shunchalik yuqori bo'ladi. Shu sababli nazorat faqat mablag'larning qonuniy sarflanganligini tekshirish bilan cheklanmasligi, balki ularning ijtimoiy natijasini ham baholashi kerak.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Zamonaviy moliyaviy nazorat tizimida raqamli monitoring, risklarni aniqlash, ma'lumotlarni avtomatik taqqoslash va natijadorlik indikatorlaridan foydalanish muhim hisoblanadi. Bunday yondashuv mablag'larning samarasiz sarflanishini oldindan aniqlash imkonini beradi.

Ijtimoiy xarajatlarning shaffofligini oshirish ham aholining davlat ijtimoiy siyosatiga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Fuqarolar ijtimoiy dasturlar qanday moliyalashtirilayotgani, mablag'larning qanday yo'nalishlarga sarflanayotgani va natijada qanday ijtimoiy samara olinayotgani haqida yetarli ma'lumotga ega bo'lishi lozim.

Ijtimoiy himoyani moliyaviy ta'minlashning yana bir muhim jihati **o'rta va uzoq muddatli moliyaviy rejalashtirish** hisoblanadi. Ijtimoiy xarajatlar qisqa muddatli ehtiyojlar bilan cheklanib qolmasligi kerak. Aholining demografik tarkibidagi o'zgarishlar, keksalar ulushining ortishi, mehnat bozori transformatsiyasi, nogironligi bo'lgan shaxslar ehtiyojlarining o'zgarishi va boshqa omillar kelajakdagi ijtimoiy xarajatlar hajmiga bevosita ta'sir qiladi.

Shu sababli ijtimoiy himoyani moliyalashtirishda demografik prognozlar, iqtisodiy o'sish sur'atlari, mehnat bozori ko'rsatkichlari va kambag'allik dinamikasi hisobga olinishi kerak. Bunday yondashuv kelgusida moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojni oldindan baholash va byudjet siyosatini moslashtirish imkonini beradi.

OECD tomonidan taqdim etilgan ijtimoiy ko'rsatkichlar tahlilida ham demografik o'zgarishlar va ijtimoiy xarajatlar o'rtasidagi bog'liqlik davlatlarning uzoq muddatli moliyaviy siyosatida muhim omil sifatida qaraladi [7]. Shu jihatdan, O'zbekistonda ham ijtimoiy xarajatlarni uzoq muddatli prognozlash mexanizmlarini kuchaytirish maqsadga muvofiq.

Umuman olganda, zamonaviy ijtimoiy himoya tizimining moliyaviy modeli birgina davlat byudjetiga tayanib qolmasligi, balki turli moliyaviy manbalarni o'zaro uyg'unlashtirishga asoslanishi lozim. Bunda davlat byudjeti asosiy kafolatlovchi manba sifatida saqlanib qolgan holda, ijtimoiy sug'urta, maqsadli jamg'armalar, nodavlat sektor va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining imkoniyatlaridan foydalanish mumkin.

Bunday tizimda moliyaviy resurslarning shakllanishi bilan bir qatorda ularni taqsimlash va foydalanish samaradorligi ham muhimdir. Shuning uchun zamonaviy mexanizmning asosiy tamoyillari sifatida moliyaviy barqarorlik, manzillilik, natijadorlik, raqamlashtirish, shaffoflik va hisobdorlik**ni** ajratib ko'rsatish mumkin.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari ijtimoiy himoya tizimini moliyaviy ta'minlashning zamonaviy mexanizmlarini rivojlantirish davlatning ijtimoiy siyosatini samarali amalga oshirishning muhim sharti ekanligini ko'rsatadi. Ijtimoiy himoya tizimining kengayib borayotgan ehtiyojlari sharoitida moliyaviy resurslarning faqat miqdorini oshirish emas, balki ularni samarali boshqarish, manzilli taqsimlash va natijadorligini baholash zarur.

Ijtimoiy himoyani moliyaviy ta'minlashda davlat byudjeti asosiy manba bo'lib qolishi tabiiy. Shu bilan birga, uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun ijtimoiy sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish, moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va nodavlat sektor imkoniyatlaridan oqilona foydalanish talab etiladi.

Tadqiqot asosida ijtimoiy himoyani moliyaviy ta'minlashni takomillashtirishda manzilli moliyalashtirishni kuchaytirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, natijaga asoslangan byudjetlashtirishni rivojlantirish, moliyaviy nazorat va shaffoflikni kuchaytirish, shuningdek, ijtimoiy xarajatlarni o'rta va uzoq muddatli prognozlash tizimini takomillashtirish taklif etiladi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Shuningdek, ijtimoiy himoya tizimida "mablag' ajratish" yondashuvidan "ijtimoiy natijani moliyalashtirish" yondashuviga bosqichma-bosqich o'tish maqsadga muvofiq. Bunda davlat tomonidan ajratilgan har bir moliyaviy resursning aholining farovonligi, kambag'allikni kamaytirish, bandlikni oshirish yoki ijtimoiy xizmatlar sifatini yaxshilashga qo'shgan hissasi baholanishi kerak.

Shunday qilib, ijtimoiy himoya tizimining zamonaviy moliyaviy modeli davlatning moliyaviy imkoniyatlari, aholining ijtimoiy ehtiyojlari va iqtisodiyotning rivojlanish imkoniyatlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashi lozim. Mazkur yondashuv ijtimoiy himoyaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, davlat mablag'laridan samarali foydalanish va aholining ijtimoiy himoyaga bo'lgan ehtiyojlarini yanada to'liq qondirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cattaneo U., Schwarzer H., Razavi S., Visentin A. Financing Gap for Universal Social Protection: Global, Regional and National Estimates and Strategies for Creating Fiscal Space. ILO Working Paper No. 113. Geneva: International Labour Organization, 2024.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Aholiga sifatli ijtimoiy xizmat va yordam ko'rsatish hamda uning samarali nazorat tizimini yo'lga qo'yish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida. PF-82-son Farmon, 2023-yil 1-iyun.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini moliyalashtirish tartib-taomillarini takomillashtirish to'g'risida. PF-17-son Farmon, 2025-yil 30-yanvar.
4. Immervoll H. Financing Social Protection in OECD Countries: Role and Uses of Revenue Earmarking. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 312. Paris: OECD Publishing, 2024.
5. International Labour Organization. World Social Protection Report 2024–26: Universal Social Protection for Climate Action and a Just Transition. Geneva: ILO, 2024.
6. World Bank. Digital Delivery Systems for Social Protection. Washington, DC: World Bank, 2025.
7. OECD. Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators. Paris: OECD Publishing, 2024.
8. World Bank. The State of Social Protection Report 2025: The 2-Billion-Person Challenge. Washington, DC: World Bank, 2025.
9. International Labour Organization. Financing Social Protection: Global and Regional Perspectives. Geneva: International Labour Organization, 2024.
10. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligining Ijtimoiy himoya davlat jamg'armasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida. 687-son qaror, 2023-yil 28-dekabr.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.